

Laciná, nebo drahocenná milost?

Slovo k základům naší víry a praxe

Vždy jednou za čas se, my křesťané, musíme rozpomínat, jak drahá je Boží milost, jíž jsme zachráněni pro věčnost a z níž jsme povoláni žít už teď a tady. Opakovaně nám totiž hrozí, že propadneme konejšivému svodu „laciné milosti“; anebo také, že z „drahocenné milosti“ uděláme zákon a břímě.

Lacinou milost jakožto „smrtného nepřítele naší církve“ popsal bezmála před sto lety Dietrich Bonhoeffer v knize *Následování*. Hned na první stránce diagnostikuje, že „laciná milost je milost pod cenou (...) milost bez hodnoty a bez nákladů“. A vysvětluje: „Laciná milost je milost jakožto nauka, jakožto princip, jakožto systém; laciná milost je odpuštění hříchů coby všeobecná pravda, Boží láska coby křesťanská idea Boha.“ A názorněji: „Laciná milost je kázání o odpuštění bez pokání, je to křest bez sborové kázně, večere Páně bez vyznání hříchů, rozhřešení bez osobní zpovědi (...) milost bez následování, milost bez kříže, milost bez živého, vtěleného Ježíše Krista.“

Svou kritiku Bonhoeffer jistě mířil předně na zlidovělé křesťanstvo své doby, na církvev, která udržuje náboženský provoz, ale spíše než na Krista sází na kulturní úroveň či národnostní původ. Ani my tu však nesmíme přeslechnout varování, např. před sebejistotou znalců zdravé doktríny či majitelů správných „duchovních životopisů“ a „církvních rodokmenů“ – jako by to vše mohlo nahradit zápas víry, Bibli, Krista samotného. Nesmíme tu přeslechnout varování před vírou ve vlastní víru, před uzavřeností ve vlastní zkušenost, pokud se chce obejít bez zkušeností a pohledů bratří a sester, a zejména bez vytrvalého, opakovaného naslouchání Písmu.

Lacinou se Boží milost v našich očích stává i tehdy, pokud z ní vyvodíme jakýsi „princip“ milostivosti, na jejíž účet by člověk směl hřešit (Ř 5,20 – 6,3). Aneb Boží milost se v našich očích stává lacinou, když zapomínáme, že právě ona nás chce „vychovávat“ a motivovat ke zbožnému, posvěcenému životu (Ř 12,1nn; Tt 2,11–15; Ef 4,1nn; 5,1nn). Boží milost je drahocenná, protože „stojí člověka život“, shrnuje Bonhoeffer: Boží láska probouzí lásku, chce být poznávána a opětována slovem i skutkem (Ef 1,15–23; 4,7nn). Ježíš je Pán, a tedy panuje a volá člověka do svých služeb, do služeb, které on sám vykonával (Mt 28,18n; Fp 2,1–11). Kristus proslapává cesty ke slabým, na okraj vytlačeným, ale i k sebejistým a mocným; a má nás k tomu, abychom jako on žili pro druhé a s druhými; a následovali ho na jeho křížové cestě (Mt 16,21nn; Ř 15,7n; 1Pt 2,21nn).

Ano, Boží milost je drahocenná, protože Boha samého draze stála! Ne že by snad potřeboval být draze uplácen (Ž 50,12–15; 51,18–21). To ze svobodné lásky se nad světem smiloval a daroval nám svého Syna (J 3,16; Ř 5,8; 1J 4,10). Z lásky, která je ale často zraňována naším nevděkem a hříchem; a kterou Bůh sám bolavě – proti svému lidu i takříkajíc proti sobě samému – vybojoval a nakonec si ve vlastním Synu nechat draze stát (Oz 3,16nn; 11,8n aj.).

I Boží drahocenná milost se ovšem v našich rukou může proměnit v karabáč a břímě (Ga 5,2–6). To když z ovoce milosti uděláme její kořen; když nový život, který z víry plyne, pokládáme za pramen víry; když zkušenosti, které cesta s Kristem přináší, prohlásíme za podmínku cesty. Aneb právě zbožný člověk se ocitá v pokušení, že svou zbožnost a své pochopení evangelia zamění za samo evangelium (Mt 9,11.14; 12,2; Ko 2,16nn). I my pak můžeme na bratry a sestry, a zejména na zájemce o víru, nakládat břemena, jichž jsme se možná už dlouho sami nedotkli (srov. Mt 23), a požadovat od nich, aby se vykávali určitým způsobem života a spirituality, určitým typem vyjadřování a názorů, než je uznáme za skutečně věřící. Jako by milost byla podmíněna jinak než Kristovou dobrotou a jeho zaslíbeními; jako by milost nebyla milostí.

Případ proroka Jonáše – který věděl o velkorysé Boží lásce, ale nepřál ji druhým – je nám varováním. Ale také povzbuzením: že totiž Boží milost je právě milostí, že takříkajíc ze své podstaty je jistě ne laciná, zato však zdarma. Milost je dar, „gratia“ je „gratis“. Proč nám bývá zatěžko přijímat dar Boží milosti? Podléháme pokušení vyhnout se realitě milosti, kterou nemáme pod kontrolou, která k nám přichází zvenčí – od svobodně milujícího Boha. Ať už z milosti uděláme nástroj, kterým vládneme, nebo univerzální princip, který zkoumáme, pokaždé se stavíme takříkajíc nad milost. Být vystaven Boží milosti znamená být vystaven svým vlastním limitům a své bezmoci. Boží milost totiž nemá jiné důvody než právě Boží lásku a soucit, Boží osobní účast: „*Bůh tak miloval svět, že svého jednorozeného Syna dal, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný*“ (J 3,16). Nepřichází k nám jinak než ve zvěsti o Ježíši, o Kristu, který naplnil Boží smlouvy s Izraelem. A nepřijímá se jinak než vděčným a kajícím nasloucháním, důvěrou v Boha, který nám taková zaslíbení v Kristu potvrzuje (J 5,24; 2K 1,20). Vše to další – pokání, proměna smýšlení a života, poslušnost a služba, zkušenost a poznání – je odpovědí na zvěst o milosti, je růstem v milosti, je životem víry v Boží milost. To další je – zase – „z Boží milosti“, a tedy – zase – „z víry k víře“ (Ř 1,17; 1K 15,10).

Vzdělávací odbor při RCB, 14.6.2021